
CYFARFOD BLYNYDDOL Y CYNGOR 3/7/25

Yn bresennol: Y Cynghorydd Elin Walker Jones (Is-gadeirydd yn cadeirio).

Y Cynghorwyr:- Craig ab Iago, Beca Brown, Stephen Churchman, Glyn Daniels, Anwen Davies, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Alan Jones Evans, Gwilym Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfai, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, Medwyn Hughes, Iwan Huws, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Dafydd Meurig, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Llio Elenid Owen, Gareth Coj Parry, Geraint Parry, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Beca Roberts, Elfed P Roberts, Gareth A Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rhys Tudur, Hefin Underwood, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Swyddogion: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Dewi Morgan (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Carys Fôn Williams (Pennaeth Tai ac Eiddo), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith) ac Annes Sion (Arweinydd Tîm Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Menna Baines, Beth Lawton, Richard Glyn Roberts a Ioan Thomas.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 3 Mehefin 2025 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cydymdeimlwyd â theulu'r Cynghorydd Rob Triggs, a fu farw yn ddiweddar, a rhoddwyd teyrnged iddo gan y Cyng. Eryl Jones-Williams.

Cydymdeimlwyd a theulu'r diweddar O P Huws Llanllyfni a fu am flynyddoedd yn Aelod o'r Cyngor hwn. Rhoddwyd teyrnged iddo gan Cyng. Craig ab Iago.

Cydymdeimlwyd a theulu Sharon Warnes, Aelod Lleyg ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a fu fawr yn ddiweddar, a rhoddwyd teyrnged iddi gan yr Is-gadeirydd.

Nodwyd y bu farw Annette Bryn Parri yn ddiweddar, a chydymdeimlwyd â'i theulu hithau hefyd.

Nodwyd ymhellach bod y Cyngor yn dymuno cofio am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliaid yn ddiweddar. Ymdawelodd y Cyngor fel arwydd o barch a choffadwriaeth.

Nodwyd fod sawl aelod o'r Cyngor wedi bod yn anhwylyd yn ddiweddar a dymunwyd iddynt adferiad llwyr a buan.

Cyfeiriwyd at ymddeoliad dau hynod brofiadol o Dîm Rheoli'r Cyngor ar ôl treulio eu gyrfya yng Nghyngor Gwynedd. Diolchwyd i Aled Davies, Pennaeth yr Adran Oedolion a Geraint Owen, Cyfarwyddwr Corfforaethol y Cyngor am eu holl waith mae wedi eu cyflawni dros y deugain mlynedd diwethaf.

Llongyfarchwyd y canlynol:

- Nyth (Fran wen, Bangor) sydd wedi derbyn Canmolïaeth Uchel mewn seremoni [Gwobrau MacEwen RIBA](#), sy'n yn cydnabod adeiladau sy'n gwella bywydau pobl a'r gymuned. Canmolwyd y gwaith o drawsnewid hen eglwys Santes Fair ym Mangor i hwb diwylliannol creadigol newydd.
- Cynghorydd Gwilym Jones ar ddod yn daid eto, i ferch fach o'r enw Nansi.
- Clwb Rygbi (Dynion) Caernarfon ar ennill Cwpan Adran 1 Undeb Rygbi Cymru – y clwb cyntaf o Ogledd Cymru i'w hennill.

Dymunwyd yn dda i Dîm Pêl-droed Merched Cymru yng nghystadleuaeth Ewro 2025.

Croesawyd y Cynghorydd Geraint Wyn Parry i'w gyfarfod cyntaf o'r Cyngor hwn fel yr Aelod dros Teigl, a diolchwyd unwaith eto i'r Cyn-gynghorydd Linda Ann Jones am ei holl waith dros y blynyddoedd.

Nodwyd o ganlyniad i gyhoeddiad diweddar fod Etholiad y Senedd yn cael ei gynnal ar 7 Mai, 2026, nodwyd y byddai Cyfarfod Blynyddol 2026 y Cyngor yn cael ei symud o'r dyddiad hwnnw i'r 14eg o Fai.

Nodwyd mai hwn oedd y cyfarfod olaf o'r Cyngor llawn y byddai Eirian Roberts (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth) yn ei gofnodi gan y byddai'n ymddeol ddiwedd Gorffennaf. Diolchwyd iddi am ei gwasanaeth yn cofnodi cyfarfodydd y Cyngor dros nifer o flynyddoedd, ac yn gweithio yn ei swydd ers dros ddeugain mlynedd.

5. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

6. CWESTIYNAU

(Cyhoeddwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn Y Cynghorydd Elin Hywel

Rwyf yn llongyfarch yn ddiffuant swyddogion am greu adnodd mor werthfawr, defnyddiol a chlodwiw â phodlediad Mam, Dad a Magu.

Rwyf yn falch o glywed bod barn defnyddwyr yn cael ei gyrchu yn rheolaidd.

Nodir fod pryder wedi ei godi parthed priodoldeb y teitl 'Mam, Dad a Magu' ar sawl achlysur. Rwyf yn derbyn y rhesymeg fod angen cynyddu ymgysylltiad tadau. Gwyddom fod tadau, fel mamau, yn llwyddiannus wrth gynnal teuluoedd sydd ddim yn dilyn y patrwm traddodiadol, heteronormatif, a gynigir yn y teitl, yn deilwng ein cefnogaeth ac i gael eu dathlu.

Serch hynny, mae'r pryder bod teitl y podlediad yn cyfleu neges heteronormatif yn parhau, ac y gellid ei ddarllen i fod yn waharddol. Canlyniad hyn fyddai methiant i fod yn gynhwysol o'r amrywiaeth o deuluoedd sydd yn ein cymdeithas.

Nodir nad yw methiant y teitl yn adlewyrchu llwyddiant y cynnwys a gwaith caled ein

swyddogion.

Mae ysgolion Gwynedd yn sôn am “y teulu” ers tro. Gwnawn hyn er mwyn sicrhau eu bod yn gynhwysol. A wneith Cyngor Gwynedd ddilyn yr enghraifft yma, sydd wedi ei ddangos i fod yn effeithiol, a newid y teitl a sôn am “Magu teulu”?

Ateb yr Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd, Y Cynghorydd Menna Trenholme.

Diolch am y cwestiwn, Elin, a diolch am gymryd diddordeb yng ngwaith yr Adran Plant ac yng ngwaith penodol y gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar. Rwy'n falch iawn hefyd o'r ganmoliaeth ar y gwaith da sydd yn mynd rhagddo ac mae'n braf gallu datgan bod llawer o sylw cadarnhaol ac ymateb da wedi bod i'r podlediad. Mae gwasanaeth Blynyddoedd Cynnar Gwynedd yn arwain yn genedlaethol ar ddatblygu'r math hwn o bodlediad cyffrous ac mae'n hyfryd ein bod yn cael y cyfle i ddathlu hynny.

Yng nghyd-destun y cwestiwn, mae'n werth cadarnhau ein bod yng Nghyngor Gwynedd yn croesawu ac yn rhoi gwasanaeth i bob math o deuluoedd nid jyst rhai traddodiadol, heteronormatif, ac ein bod yn credu bod amrywiaeth a chymdeithas groesawgar yn rhan hanfodol o'r sir ac o waith y Cyngor Nid oes bwriad o gwbl i hybu syniadau heteronormatif yn y teitl, dim ond bwriad i sicrhau fod tadau yn cael eu cynnwys, yn ogystal â mamau.

Bu cryn drafod gyda grwpiau ffocws o ddefnyddwyr gwasanaeth ar y pynciau trafod, holl syniad y podlediad, a'r enw yn gyffredinol. Drwy hynny daeth pynciau amrywiol i'r fei, fel bronfwydo, cwsg a pharatoi plant ar gyfer yr ysgol. Un pwnc pwysig, yn ôl y grwpiau trafod hyn, oedd cysylltiad tadau gyda magu a materion ieuchyd meddwl tadau ac yn y blaen. Yn ogystal daethpwyd at yr enw gwreiddiol, sef “Mam a dad a magu”.

Codwyd mater yr enw eisoes, gan godi materion cyffelyb i'r hyn yr wyt ti'n eu codi heddiw. Yn sgil hynny, bu trafod pellach gyda grwpiau defnyddwyr a chytunwyd y byddai newid yr enw yn briodol, drwy dynnu'r “a” a'i newid o “Mam a dad a magu” i “Mam, dad a magu”. Newid bach, ond un oedd galluogi cynhwysiad ehangach. Ers hynny, nid oes neb o'r cyhoedd na'r defnyddwyr wedi tynnu sylw at yr enw, ar wahân i ambell i dad yn croesawu'r ffaith bod tadau yn cael eu cynnwys.

Fel rhan o'n gwaith pellach gyda thadau, sylweddolwyd bod pob un o'n swyddogion cefnogi teuluoedd yn fenywaidd, ac o'r herwydd rydym ar fin cyflogi Swyddog Tadau i gyd fynd gyda'r gwaith o gefnogi grwpiau tadau yn ein Sir.

Mae'r gyfres hon o bodlediadau (chwech ohonynt) ar fin dod i ben ac mae'n rhy hwyr i newid y gyfres hon. Ond rhoddaf y gwarant hwn i'm cyd-gynghorwyr, sef y byddwn yn trafod hyn eto efo'r grwpiau defnyddwyr cyn dechrau ail gyfres a chymryd y cyfle i ystyried enw newydd. Nid oes sicrwydd y bydd ail gyfres, gan fod y costau'n sylweddol, ond os bydd mi wnawn sicrhau adolygiad trylwyr o'r enw.

Cwestiwn Atodol Y Cynghorydd Elin Hywel

Diolch am yr ateb a pharatoi ateb trylwyr. Dwi'n ymwybodol fod sgysiau wedi mynd ymlaen rhwng etholwyr a chynghorwyr ac felly fod sgysiau yn mynd ymlaen yn ein cymunedau ni, ond yn cydnabod nad ydynt wedi cyrraedd yr adran.

Felly sut y byddwch chi, fel Cyngor Gwynedd, ar adran yn mynd ati i ail adeiladu pontydd sydd wedi cael ei difrodi rhyw fymryn oherwydd yr argraff mae teitl y podlediad yn ei roi?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Blant a Chefnogi Teuluoedd, Y Cynghorydd Menna Trenholme.

Diolchwyd a nodwyd efallai fod etholwyr wedi mynd at rai Cynghorwyr ond nad ydynt wedi ehangu'r neges. Y peth olaf oedd yr adran eisiau ei wneud oedd eithrio unrhyw un, a byddant

yn ceisio ffeindio ffyrdd newydd i chwalu tabŵ ynghylch heriau cyffredin mae teuluoedd babis a phlant bach yn ei wynebu. Daeth y syniad am bodlediad wrth weld yr angen o ffordd newydd i siarad am broblemau cyffredin wrth fagu teuluoedd. Trwy gydol yr amser maent wedi bod yn casglu adborth gan y teuluoedd ac ar ddiwedd y gyfres byddant yn gwneud adolygiad trylwyr o'r podlediad gan gynnwys y teitl.

(2) Cwestiwn Y Cynghorydd Beca Roberts

Yn sgil y cynnydd diweddar mewn tensiynau rhyngwladol ac agweddau cynyddol filwrol Llywodraeth y Deyrnas Unedig, ac o ystyried y ffaith fod safleoedd niwclear yn cael eu hystyried yn dargedau blaenllaw mewn unrhyw wrthdaro milwrol – gan gynnwys safleoedd fel Trawsfynydd – pa sicrwydd sydd gan bobl Gwynedd fod y Cyngor yn gweithredu i sicrhau na fydd unrhyw ddatblygiad pellach sy'n gysylltiedig â niwclear ar safle Trawsfynydd, ac y caiff y safle ei ddadgomisiynu ar unwaith er mwyn diogelu'r ardal ar gyfer y dyfodol?

Ateb –Yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned, Y Cynghorydd Medwyn Hughes

Mae'r gwaith dadgomisiynu yn parhau ar safle Trawsfynydd. Mae'r gwastraff ymbelydrol lefel uchel i gyd wedi cael ei gludo o safle Trawsfynydd er mwyn cael ei drin a'i ail brosesu yn Sellafield yn Cumbria ers dros ugain mlynedd. Mae'r safle wedi bod yn canolbwyntio ar brosesu gwastraff ymbelydrol canolraddol ers hynny ac maent bron a cyrraedd pen y daith drwy brosesu'r gweddillion gwastraff o'r celloedd o fewn adeilad y pyllau a'u cludo i'r storfa bwrpasol ar safle. Bydd y gwastraff hwn yn cael ei storio yn ddiogel ar y safle tan bydd storfa gwastraff ymbelydrol y DU yn cael ei adeiladu dros y degawdau nesaf. Mae ymbelydredd lefel isel yn parhau yn ffabrig strwythur yr adweithyddion, ac mae rhaglen waith mewn lle i drin a gwaredu'r gwastraff yma er mwyn cyrraedd y nod o adael y safle yn ddiogel i'r cyhoedd a'r amgylchedd. Mae gwaith dadgomisiynu wedi cael ei raglennu ar y safle hyd at 2060 yn ôl y cynlluniau diweddaraf gan NRS.

Mae Cyngor Gwynedd yn rhan o Grŵp Rhanddeiliaid Safle (SSG) lle mae NRS, sydd yn rheoli'r safle ar ran Awdurdod Dadgomisiynu Niwclear, yn adrodd ar y gwaith dadgomisiynu; a diogelwch safle ydi'r flaenoriaeth ym mhob trafodaeth. Nodwyd fod datganiad i'w weld yn rhan o'r papurau.

Byddem yn hapus iawn i hwyluso ymweliad safle i Drawsfynydd i unrhyw Gynghorydd sydd yn awyddus i weld y gwaith sydd yn mynd rhagddo ac i gyfarfod y tîm sydd yn gwneud y gwaith.

Mae 190 yn gweithio i NRS ar safle Trawsfynydd ar hyn o bryd. Mae 100 yn ychwanegol yn cael eu comisiynu drwy gytundebau. Disgwylir i oddeutu 120 ychwanegol o weithiwr fod ar y safle dros y tair blynedd nesaf tra bydd uchder adeilad yr adweithydd yn cael ei ostwng. Mae 93% o'r rhai sydd yn gweithio i NRS ar safle Trawsfynydd yn byw yn unai Gwynedd, Môn, neu Sir Conwy. Mae cyfleoedd cyflogaeth amgen i'r gweithwyr hyn yn brin iawn yng Ngwynedd.

Mae'r sgiliau a thechnegau arbenigol sydd wedi cael eu datblygu ar safle Trawsfynydd wedi derbyn cydnabyddiaeth Safle Arwain a Dysgu ar gyfer gwaith Dadgomisiynu Niwclear ar draws Prydain. Er fod y gweithlu wedi arbenigo yn y maes dadgomisiynu niwclear, ystyrir fod modd trosglwyddo llawer o'r sgiliau i wahanol swyddi o fewn y maes peirianeg, technoleg, gwyddoniaeth, adeiladu a rheoli. Oherwydd yr ansicrwydd am ddyfodol y safle a'r swyddi, dwi'n falch o ddweud fod Cyngor Gwynedd yn cydweithio efo partneriaid ar hyn o bryd er mwyn ceisio sefydlu

parc gwyddoniaeth ar safle fyddai'n sicrhau fod gwaith o ansawdd yn parhau yn ardal Meirionnydd am genedlaethau. Datblygu Canolfan Arloesi tu allan i ffin y safle trwyddedig ydi'r bwriad, fyddai'n cynnwys gofod gwaith a dysgu gyda'r bwriad o sbarduno syniadau a chyfleoedd gwaith newydd i'r dyfodol. Er bydd yr achos busnes yn canolbwyntio ar uchafu'r cyfleoedd yn deillio o'r gwaith dadgomisiynu yn y tymor byr, mae diddordeb gan wahanol sectorau, sydd yn awyddus i wneud defnydd o'r sgiliau ac isadeiledd arbennig y safle, eisoes wedi cael ei ddatgan, megis Canolfan AI, Canolfan Ddata a chanolfan sgiliau galwedigaethol i gefnogi buddsoddiadau sylweddol yn y rhanbarth.

Nid Cyngor Gwynedd fyddai'n gwneud penderfyniad os bydd gweithgaredd niwclear newydd yn digwydd ar safle Trawsfynydd yn y dyfodol. Mae cryn ansicrwydd am gyfeiriad polisi, cyllid a blaenoriaethau'r Llywodraeth yn golygu ei bod yn annhebygol iawn y bydd safle Trawsfynydd yn cael ei ystyried gan y Llywodraeth a'r sector breifat ar gyfer datblygiad niwclear newydd yn y dyfodol agos. Dyma pam fod cael cynlluniau am gyfleoedd gwaith amgen, fyddai o fewn ein rheolaeth i'r dyfodol yn allweddol.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Beca Roberts

Ydi'r Cyngor felly yn gallu cadarnhau nad oes bwriad i ddatblygu adweithydd modwlar bychan neu adweithydd technoleg niwclear uwch fel rhan o'r cynlluniau ar gyfer y Parc Gwyddoniaeth rydych yn crybwyll yn eich ateb.

Ateb –Yr Aelod Cabinet Economi a Chymuned, Y Cynghorydd Medwyn Hughes

Mae ffiniau'r parc gwyddoniaeth arfaethedig 'Traws Barc' y tu allan i safle niwclear trwyddedig Trawsfynydd, ac felly gallaf gadarnhau nad ydi codi adweithydd modiwlwr bychan ac adweithydd niwclear technoleg uwch yn rhan o'r cynllun. Y bwriad ydi datblygu canolfan arloesi, dysgu a datblygu er mwyn sefydlu parc gwyddoniaeth er mwyn diogelu a chreu swyddi newydd i'r dyfodol yn yr ardal.

(3) Cwestiwn Y Cynghorydd Gwynfor Owen

Oes posib' cael diweddariad ynglŷn ag unrhyw drafodaethau mae'r Cyngor wedi cael gyda'r Llywodraeth ynglŷn â Ffordd Osgoi Llanbedr?

Ateb – Arweinydd y Cyngor, Y Cynghorydd Nia Jeffreys

Hoffwn ddiolch yn fawr i Gynghorydd Gwynfor Owen am gyflwyno'r cwestiwn. Rydym yn deall ac yn cydnabod yn llawn y diddordeb sylweddol yn y mater hir sefydlog hwn y mae Cyngor Gwynedd wedi bod yn ceisio ei symud ymlaen yn rhagweithiol dros gyfnod o flynyddoedd.

Mae swyddogion o'r Cyngor yn parhau i arwain a chwarae rhan flaenllaw yn y gweithgor aml-asiantaeth sy'n cynnwys swyddogion o Lywodraeth Cymru i adnabod datrysiad trafnidiaeth i leddfu problemau traffig Llanbedr.

Mae ymateb llawn wedi ei ddarparu yn ysgrifenedig sydd ar gael i'w Cynghorwyr a'r cyhoedd sydd yn ymhelaethu yn Bellach ar broses WeITAG ayyb.

Ond yn fwy diweddar fe wnaeth y Prif Weithredwr a minnau, ynghyd â Mabon ap Gwynfor AS, ar fore Mawrth y 17 o Fehefin gwrdd gyda Ken Skates yr Ysgrifennydd Cabinet dros Ogledd Cymru a Thrafnidiaeth i drafod y cynllun ac yn fwy penodol y sefyllfa gyllidol i'w ariannu. Yn dilyn hyn mae llythyr wedi ei anfon ar y cyd gan y Prif Weithredwr a minnau at yr Ysgrifennydd Cabinet, ac rydym wedi rhannu copi gyda chi.

Mae'r llythyr yn mynegi pryder cyffredinol fod lefel buddsoddiad Llywodraeth Cymru yng nghynlluniau trafndiaeth mewn ardaloedd gwledig fel Gwynedd yn hollol annigonol ac annheg. Nid yw hyn mewn unrhyw ffordd yn bodloni disgwyliadau na gofynion ein cymunedau lleol nac yn wir yr uchelgais a nodir gan Lywodraeth Cymru ei hun mewn dogfennau strategol fel Llwybr Newydd. Yn benodol mae'r cwestiwn wedi ei ofyn, beth yw'r sefyllfa o ran argaeledd y cyllid a'r llwybr i gyflawni cynllun trafndiaeth Llanbedr.

Fe wnaf sicrhau eich bod yn derbyn diweddariad pan rydym yn derbyn ymateb.

Cwestiwn Atodol Y Cynghorydd Gwynfor Owen

Diolchwyd i'r Arweinydd ac i swyddogion Cyngor Gwynedd am yr holl amser a gwaith maent wedi ei fuddsoddi yn y Ffordd Osgoi. Diolchwyd i'r cyn-arweinydd am ei holl waith a roddodd i'r cynllun. Datganwyd siom o glywed nad oes gwarant gan Lywodraeth Cymru o sicrhau arian ar gyfer y cynllun yma. O gofio yn ddiweddar iawn y dywedodd Llywodraeth y DU fod Llywodraeth Cymru wedi cael yr holl arian yr oeddent wedi gofyn amdano, gyda Llywodraeth Cymru yn nodi eu bod wedi cyflwyno eu holl gynlluniau oedd ar y silff.

Gofynnwyd i'r Arweinydd, fynd yn ôl at Lywodraeth Cymru a'i atgoffa fod Cynllun Lliniaru Llanbedr wedi bod ar y silff ers blynyddoedd, yn wir mi oedd wedi symud o'r silff uchaf i'r gwaelod, ac yna o'r silff gwaelod nes bod bron iawn rawiau yn nwylo'r gweithwyr a'r peiriannau yn barod i gychwyn cyn i'r Llywodraeth dynnu'r plwg a gyrru £7m yn ôl i Ewrop. A wnewch chi fel Arweinydd roi addewid i drigolion Llanbedr y bydd Cyngor Gwynedd yn parhau i wthio am yr arian o ba bynnag ffynhonnell posib er mwyn diogelwch y trigolion, ond hefyd am unrhyw obaith o ddwyfodol economaidd llewyrchus i Arddudwy.

Ateb Yr Arweinydd Y Cynghorydd Nia Jeffreys.

Nodwyd fod y sefyllfa yn scandal, nid yn unig i Lanbedr ond i ardal Meirionydd ac yn scandal cenedlaethol. Meddylwch tase nhw ddim wedi tynnu'r plwg yn ol yn 2021. Mi fuasai'r ffordd osgoi bron wedi ei gwblhau a pa wahaniaeth fasa hyn yn ei wneud i Lanbedr, a fuasai yn bentre' llewyrchus, Swyddi o safon uchel, plant yn chware ac yn crwydro o gwmpas y pentre', a phobl hyn neu bobl anabl yn medru teithio a theimlo yn saff yn eu pentre'. Yn lle hynny mae gennym ni bobl yn poeni am swyddi, plant ddim yn teimlo yn saff yn chware allan, a phobl hyn a phobl anabl yn methu croesi dros y bont. Mae'n sgandal beth sydd wedi digwydd, a bod y ffordd osgoi ddim yn ei le.

Felly dwi'n cytuno bob gair gyda sylwadau'r Cynghorydd ac yn fwy na bodlon rhoi'r addewid yna er mwyn pobl Llanbedr a chymuned ehangach Meirionydd.

(4) Cwestiwn Y Cynghorydd Dawn Lynne Jones

Mi fuaswn yn gwerthfawrogi ateb gan y ddau aelod cabinet mwyaf perthnasol, sef y Cynghorydd Menna Trenholme a'r Cynghorydd Dewi Jones, i adlewyrchu ysbryd y cwestiwn.

Dwi'n ymwybodol fod Cyngor Caerdydd yn ddinas sy'n blentyn-gyfeillgar. A nifer o gynghorau eraill erbyn hyn wedi cyrraedd y nod hwnnw neu'n gweithio tuag at y nod hwnnw. Yn amlwg mae bod yn oed-gyfeillgar yn bwysig i Wynedd, a finnau wedi cymryd bob cyfle ar hyd y blynyddoedd i alw i ni fod yn wirioneddol oed gyfeillgar – hynny yw yn gyfeillgar i bob oed.

Yn ysbryd y cwestiwn, mae angen i bob adran gydweithio a blaenoriaethu hawliau plentyn wrth wneud penderfyniadau, polisïau a strategaeth.

Lle ma' Gwynedd yn sefyll ar y daith honno?

Ateb – Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Dewi Jones

Diolch yn fawr am y cwestiwn gwerthfawr sy'n codi materion sylfaenol am rôl hawliau plant ym mywyd cyhoeddus Gwynedd.

Fel Aelod Cabinet dros Addysg rwyf yn cydnabod yn llwyr y pwysigrwydd o sicrhau bod hawliau plant yn cael eu gwireddu ym mhob agwedd ar waith y Cyngor. Nid yw hyn yn ymwneud â statws na label yn unig, ond â diwylliant o wrando, cynnwys a pharchu plant fel dinasyddion llawn eu hawliau. Rwy'n credu bod Gwynedd ar daith gadarnhaol tuag at fod yn sir sy'n wirioneddol oed-gyfeillgar, ac yn un sy'n rhoi hawliau plant a phobl ifanc wrth galon popeth mae'n ei wneud.

Rydym eisoes yn gweld enghreifftiau cadarnhaol o'r egwyddorion hyn ar waith. Rydym yn cynnwys plant a phobl ifanc yn y broses o wneud penderfyniadau drwy'r fforymau Llais Pobl Ifanc. Mae'r fforymau yma bellach wedi'u sefydlu ar draws y sir, gan roi llwyfan i bobl ifanc leisio'u barn, rhannu eu profiadau a dylanwadu ar benderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Mae'r fforymau'n cynnwys cynrychiolwyr o ysgolion, grwpiau ieuenctid a phartneriaid, ac yn cwrdd yn rheolaidd i drafod materion lleol ac allweddol, megis iechyd meddwl, trafnidiaeth, diogelwch cymunedol a'r amgylchedd. Mae'r wybodaeth a gasglwyd drwy'r fforymau hyn eisoes wedi arwain at gamau gweithredu go iawn, gan gynnwys cynllunio gweithgareddau penodol mewn cymunedau, dylanwadu ar gynnwys strategaethau ieuenctid, ac ehangu partneriaethau gyda gwasanaethau eraill fel iechyd a'r trydydd sector.

Rydym yn cytuno'n llwyr â'r egwyddor mai cyfrifoldeb pob adran yw sicrhau bod hawliau plant yn cael eu hystyried wrth lunio polisiau, gwneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau. Mae hyn yn rhan annatod o'n gweledigaeth ar gyfer Gwynedd sy'n wirioneddol gyfeillgar i blant – ac i bobl o bob oed.

Ateb – Aelod Cabinet Plant a Chefnogi Teuluoedd, Y Cynghorydd Menna Trenholme

Diolch i'r Cynghorydd Dawn Lynne Jones am ei chwestiwn a'i diddordeb yn y maes pwysig hwn. Gwelais ymateb fy nghyd aelod Cabinet, Dewi Jones ac rwy'n cyd-fynd yn llwyr ag ef. Mae cynllun UNICEF, Child Friendly Cities yn un sydd yn dwyn egwyddorion rhagorol ac yn rhai yr ydym ni yn eu harddel eisoes. Mae rhoi'r egwyddorion ar waith yn gallu bod yn fwy heriol, wrth gwrs, ac mae'n dda gen i allu dweud bod cynlluniau fforwm ieuenctid wedi dechrau yma yng Ngwynedd ac ein bod yn rhoi blaenoriaeth i hynny ar hyn o bryd. Tra bod cynllun Unicef yn benodol ar gyfer dinasoedd a bwrdeistrefi, gall Llywodraeth Leol arddel yr un gwerthoedd a gweithredu yn yr un modd ac mae'n ffrind cael y cyfle adeiladol i wneud hynny. Diolch i'r Cynghorydd am roi'r cyfle i ni gael tynnu sylw at y gwaith hwn.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Dawn Lynne Jones

Diolch yn fawr iawn i chi am eich ateb. Mi wnes di son am gynlluniau cadarnhaol ar waith, felly tybed oes 'na sgôp yn y Panel Plant a Phobl Ifanc ac addysg i drafod llunio strategaeth gynhwysol a fuasai yn rhoi amcanion cynllun UNICEF ar waith ar draws holl adrannau'r Cyngor.

Ateb yr Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Dewi Jones

Yn syml oes. Mi fedrwn ni wneud yn siŵr fod hwn yn cael ei drafod, a bod pobl ifanc yn arwain y sgwrs ac yn dod i fyny efo strategaeth lle da ni yn gallu bod yn enbedio'r pethau yma i'n holl waith fel Cyngor. Nodwyd fod lle i gynghorwyr i fod yn rhan o'r sgwrs yn ogystal gyda'r bobl ifanc er mwyn eu cefnogi ac i glywed eu lleisiau yn uniongyrchol.

5.) Cwestiwn y Cynghorydd Elfed Wyn ap Elwyn

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn trafod yn ddiweddar am greu system trafnidiaeth gyhoeddus sy'n cysylltu bysiau a threnau ar hyd Cymru, ond y realiti yw bod yna broblemau a phryderon yn codi hefo hynny. Er enghraifft, mae llawer iawn o drigolion yn fy ward wedi dod ataf dros y misoedd diwethaf yn pryderu am wahanol faterion yn ymwneud gyda bysiau

sy'n dod (neu oedd yn dod i Blaenau). Mae hyn yn cynnwys newid mewn gwasanaeth y T22, lle nad oes bws ym mynd at dafarn y Cwm ac mae hyn yn golygu taith bellach i drigolion (yn enwedig trigolion hŷn) i gyrraedd y safle'r bws ger y stesion. Mae newid mewn trefniant bws oedd yn arfer mynd o Flaenau i Manod o Ysgol y Moelwyn gyda newidiadau'r T22 hefyd wedi codi pryderon rhieni, a hefyd cafwyd ergyd mawr i bobl y dref pan waredwyd gwasanaeth bws y T19 oedd yn cysylltu Blaenau hefo Llandudno nôl yn Chwefror 2023 - er bod gwasanaeth trên yma, tydi o ddim yn cyflawni'r hyn oedd y bws yn gallu ei wneud, ac yn cael ei weld yn anaddas i'r anghenion lleol.

Er yr holl son gan y Llywodraeth am newid chwyldroadol gyda bysiau a thrafnidiaeth, gwaeth ydi pethau i bobl Blaenau.

Oes modd trafod datrysiadau ymhellach gyda'r Aelod Cabinet ar sut fedrwn fynd ati i ddatrys a dod o hyd i atebion i'r pryderon yma os gwelwch yn dda?

Ateb – Aelod Cabinet Amgylchedd, Y Cynghorydd Craig ab Iago

Hoffwn ddiolch yn fawr i'r Cynghorydd ap Elwyn am ei gwestiwn ac am y cyswllt cyson gyda mi a swyddogion yr Adran ar ran ei etholwyr ynglŷn â materion trafndiaeth yn ei ward.

Drwy gydweithio gyda Thrafnidiaeth Cymru, mae rhwydwaith bysiau lleol Gwynedd wedi bod yn destun adolygiad estynedig dros y ddwy flynedd diwethaf. Bwriad ac allbwn yr adolygiad oedd darparu'r lefel orau a mwyaf atyniadol posib o gyfleoedd i deithio ar y bws gan optimeiddio'r adnoddau prin sydd ar gael. Roedd hyn yn cynnwys cyflwyno amserlenni a thocynnau teithio safonol yn seiliedig ar bellter. Mae hyn wedi ei gyflawni yn llwyddiannus ar y mwyafrif o'r rhwydwaith bellach, ac mae'n braf adrodd ei fod wedi arwain at berfformiad cadarnhaol a chalonogol o ran defnydd. Mae hyn mewn cyd-destun lle mae defnydd bysiau yn gyffredinol wedi bod yn gostwng yn barhaus ar draws Cymru ers yr 1980au.

Rydym yn parhau yn ein hymdrechion i ddarparu a chynnal y lefel gorau posib o wasanaethau bws cyhoeddus ar draws Gwynedd o fewn yr adnoddau sydd ar gael i ni. Mewn cyd-destun a natur gwledig ac estynedig y Sir rydym o'r farn fod y cyfleoedd i deithio ar draws Gwynedd yn cymharu'n dda a ffafriol gydag ardaloedd gwledig tebyg arall.

Mae Blaenau yn cael ei wasanaethu gan wasanaeth arloesol bysiau trydan y T22. Mae'r gwasanaeth rhwng Caernarfon-Porthmadog-Blaenau Ffestiniog yn cynnig cyfleoedd teithio atyniadol, dibynadwy o safon gyda bysiau trydan modern. Mae gwasanaeth bws G25 yn darparu cyfleoedd teithio lleol o fewn y dre.

Yn ogystal â'r bysiau lleol, mae Blaenau hefyd wrth gwrs yn cael ei wasanaethu gan reilffordd fyd-enwog Dyffryn Conwy. Mae'r rheilffordd yma yn cael ei gydnabod, yn ogystal â dull o deithio, fel atyniad yn ei hunan i ymwelwyr yn ogystal â thrigolion lleol drwy fod yn un o'r siwrneiau trên fwyaf golygfaol unrhyw le yn y byd.

Yn anffodus, fel sydd wedi ei rannu eisoes, mae'r adnodd o ran gyrwyr a bysiau sydd ar gael wedi ei optimeiddio gyda gwasanaeth y T22. Mae cyfyngiad wrth gwrs ar beth gellir ei ddarparu gyda'r adnodd sydd ar gael ac, wedi edrych ar y galwadau ychwanegol sydd wedi eu gwneud, does dim modd cyfarch y rhain ar hyn o bryd. Rydym wastad yn edrych am gyfleoedd i gwrdd â dymuniadau a dyheadau lleol ond yn anffodus ac anochel ni fydd hyn yn bosib ar bob achlysur.

O ran y ddarpariaeth trafndiaeth ysgolion lleol, yn unol â Pholisi Cludiant Addysg, mae'n ofynnol i gyfeiriad cartref fod yn fwy na 3 milltir o'r ysgol uwchradd i dderbyn cludiant am ddim. Yn anffodus, mae'r pellter o Manod i Ysgol y Moelwyn yn llai na 3 milltir ac o'r herwydd does dim disgwyliad fod yr Awdurdod yn trefnu cludiant ar gyfer y siwrne yma. Mae'n bosib defnyddio bws T22 i'r ysgol yn y boreau, ond nifer fechan iawn sydd yn manteisio ar y gwasanaeth yma ar hyn o hyn. Doedd gan y Cyngor yma ddim dylanwad ar y penderfyniad gan gwmni preifat i ddileu gwasanaeth y T19 rhwng Blaenau Ffestiniog a Llandudno a oedd

yn cael ei weithredu ar sail fasnachol. Ar y pryd, fe wnaeth y cwmni ddatgan mai'r rheswm am ddod a'r gwasanaeth i ben oedd gan nad oedd yn gynaliadwy ar sail defnydd a bod hyn, yn anffodus, wedi bod yn gostwng.

Fel Cyngor, rydym yn gwneud yr achos yn barhaus i Lywodraeth Cymru fod angen i'r buddsoddiad maen nhw'n ei wneud mewn cludiant cyhoeddus, yn enwedig mewn ardaloedd gwledig fel Gwynedd, fod yn llawer mwy er mwyn dod unrhyw le yn agos i gwrdd â chyfarfarch eu gweledigaeth ac uchelgais. Yn anffodus, mae strategaethau a chynlluniau fel Llwybr Newydd (2021), y strategaeth trafnidiaeth genedlaethol, yn codi disgwyliadau ond mae'r baich o ymateb, esbonio a chyfiawnhau be gellid ei ddarparu gyda'r arian mae Llywodraeth Cymru yn ei ddarparu yn aml iawn yn cwmpo ar awdurdodau lleol.

Mae'r diwydiant bysiau a sut mae gwasanaethau bws yng Nghymru yn cael eu darparu, cynnal a rheoli yn newid gan fod Trafnidiaeth Cymru, ar ran Llywodraeth Cymru, yn edrych i gyflwyno system sydd wedi ei gynnal drwy fodel masnachfaint. Y bwriad yw cael rhwydwaith cydlynol cenedlaethol sydd wedi ei reoli yn ei gyfanrwydd. Mae'n aneglur eto sut effaith neu ddylanwad yn ymarferol fydd hyn yn ei gael. Y gwirionedd yw, gan fod hi'n debygol fod lefel y buddsoddiad gan Lywodraeth Cymru yn debygol o fod yn gymharol gyda graddau cyfredol nad yw'r newid, o safbwynt defnyddwyr a darpar-ddefnyddwyr o leiaf, yn debygol o fod yn drawsnewidiol. Fe fydd y Cyngor yma yn ymgysylltu gydag ymagwedd gadarnhaol a gobeithiol i'r newid ond hefyd a disgwyliadau realistig o ran beth sy'n debygol o gael ei gyflawni.

Mae natur rhwydweithiau bysiau yn golygu ei fod yn ddeinamig ac yn destun newid. Ond, yn dilyn adolygiad cynhwysfawr diweddar, does dim bwriad na sgôp yn y tymor byr i ystyried neu gyflwyno newidiadau sylweddol i'r rhwydwaith mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol amdano. Y gwirionedd anffodus ydi fod yr arian ychwanegol fyddai angen i gyflawni hyn ddim ar gael.

Cynnydd mewn defnydd yw'r sail fwyaf dylanwadol a chadarnhaol i gefnogi achosion busnes i gynnal a gwella darpariaeth. Mae'n anodd iawn neud yr achos os yw lefel y defnydd yn isel neu isel iawn. Dyw gwasanaethau bws yn y senario yma ddim yn amgylcheddol nag ychwaith ariannol gynaliadwy. Er mwyn cynnal y lefel presennol o wasanaeth ac edrych i wella mae'n bwysig uchafu defnydd y gwasanaethau a chyfleoedd teithio sydd yn cael eu darparu. Mae'r dywediad Saesneg use it or lose it yn wir a perthnasol iawn yn y cyd-destun yma.

Mae rhwydweithiau cludiant cyhoeddus yn dibynnu ar lefel critigol o ddefnydd ar sail barhaus. Ble dyw hyn ddim yn bodoli mae'n annhebyg mae cludiant cyhoeddus yw'r datrysiad priodol. Mae hyn yn her amlwg mewn ardaloedd gwledig wrth gwrs pan, yn aml, does dim o'r galw critigol yna o bobl sydd am deithio ar yr un pryd ar yr un trywydd. Gyda hyn, wrth nodi'r ffactorau cadarnhaol o ran y rhwydwaith bysiau lleol yng Ngwynedd rydym yn cydnabod yn llwyr na fydd yn bosib, na debyg priodol, i gwrdd â disgwyliadau, dymuniadau ac anghenion unigol a phawb. Ond hoffwn eich sicrhau a chalonogi byddwn, gan barhau i gyd-weithio gyda'r rhanddeiliaid allweddol eraill sydd yn cynnwys Trafnidiaeth Cymru, Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Lleol cyfagos a'r cwmnïau bws ei hunain i ddarparu'r lefel gorau o wasanaeth posib.

Byddwn yn fodlon iawn i barhau'r sgwrs gyda Cyng. Ap Elwyn ond gobeithio fod yr uchod o ddefnydd yn cadarnhau'r sefyllfa gan osod y cyd-destun, heriau a chyfleoedd.

Cwestiwn Atodol, Y Cynghorydd Elfed Wyn ap Elwyn

Gyda'r cynnig i gario'r sgwrs yn ei blaen, a fuasai modd i'r Aelod Cabinet ddod i ateb cwestiynau ym Mlaenau Ffestiniog mewn cyfarfod cyhoeddus?

Yr Ateb, gan yr Aelod Cabinet dros Amgylchedd, y Cynghorydd Craig ab Iago.

Bydd.

6) Cwestiwn y Cynghorydd Rhys Tudur

O ran geiriad polisi iaith newydd addysg, i ba raddau y mae'r Aelod Cabinet yn cytuno y byddai Nodi mai'r ysgol sydd i bennu beth sy'n cael ei ddysgu yn Saesneg yn drawsgwricwlaidd; Cyfeirio at ddiffiniad o ysgolion Cymraeg yn unol â'r bil addysg yn hytrach na'r canllawiau anstatudol;

Mynegi bod y ganran o ddarpariaeth addysg Gymraeg ar gyfer yr holl ddisgyblion; Darparu mwy o fanylder yn yr hyn a ddisgwylir mewn Cynlluniau Cynnydd;

A nodi fod yr holl weithgareddau allgyrsiol drwy'r Gymraeg, yn gwneud y polisi iaith yn fwy cadarn ac eglur?

Ateb – Aelod Cabinet Addysg, Y Cynghorydd Dewi Jones

Rwy'n croesawu'r cyfle i gadarnhau rhai agweddau allweddol ar y Polisi Iaith Addysg drafft, ac i sicrhau eglurder ynghylch rhai materion penodol sydd wedi codi.

Yn gyntaf, o ran cynnwys Saesneg yn drawsgwricwlaidd, mae'r polisi yn nodi'n glir mai'r Gymraeg yw prif gyfrwng addysg yn ysgolion Gwynedd, gyda'r Saesneg yn cael ei gyflwyno'n fwriadus a'i ddefnyddio'n briodol yn unol â datblygiad ieithyddol disgyblion.

Yn ail, rwy'n fodlon nodi bod y polisi'n cyfeirio'n benodol at fwriadau'r Bil Addysg Gymraeg sydd ar y gweill, gan baratoi'r ffordd i'r Awdurdod gydymffurfio'n llawn â'r drefn statudol newydd o gategoreiddio ysgolion pan ddaw i rym.

Yn drydydd, mae'r polisi'n mynegi'n glir ganrannau ar gyfer y ddarpariaeth addysg drwy gyfrwng y Gymraeg, gan gynnwys y nod o sicrhau o leiaf 80% o weithgareddau ysgol drwy'r Gymraeg yn y cynradd, ac o leiaf 70% yn yr uwchradd. Byddwn yn gweithio tuag at unrhyw ofynion statudol yn unol â chynnwys Bil y Gymraeg all gymryd hyd a 5 mlynedd i ddod i rym.

O ran Cynlluniau Cynnydd, mae'r ddogfen eisoes yn nodi'r disgwyliadau ar ysgolion unigol a'u clystyrau i lunio cynlluniau datblygu clir a chytunedig gyda'r Awdurdod, gan gynnwys cyfnodau trosiannol a mesurau llwyddiant. Mae hyn yn sicrhau tryloywder ac atebolrwydd.

Yn olaf, rwy'n cydnabod bod y polisi'n gosod pwyslais cryf ar sicrhau bod gweithgareddau ysgol, gan gynnwys y rhai allgyrsiol, ar gael drwy'r iaith Gymraeg. Yn unol â'r Siarter Iaith bydd gweithgareddau allgyrsiol yn y Gymraeg.

Byddaf yn parhau i gefnogi'r gwaith o gryfhau'r Polisi Iaith Addysg, gan sicrhau cydbwysedd rhwng uchelgais ieithyddol, hyblygrwydd ymarferol, a chefnogaeth i'n hysgolion wrth iddynt weithredu'r polisi'n llwyddiannus.

Cwestiwn Atodol – Y Cynghorydd Rhys Tudur

Nid yw'r drafft cyfredol o'r polisi iaith yn egluro os yw'r ganran ddigwyledig ar gyfer addysg Gymraeg i fod ar gyfer yr holl blant oni bai am blant efo anghenion dysgu ychwanegol neu wedi ei heithrio. A yw'r polisi felly am ddarparu eglurdeb i'r perwyl yma, a mynegi beth y dylai ddweud sef fod y ddarpariaeth Cyfrwng Cymraeg ar gyfer yr holl blant. Os nad oes parodrwydd i fynegi hyn yn glir onid yw'n deg dweud nad yw'r polisi drafft yn cynnig amddiffyniad cadarn i ysgolion Gwynedd i fedru rhwystro sefyllfa ymhle fo canran o sylwedd o blant yn ceisio osgoi addysg Gymraeg.

Yr Ateb – Aelod Cabinet dros Addysg Y Cynghorydd Dewi Jones

Na, credaf fod y polisi iaith yn cynnig yr amddiffyniad. Nodwyd beth oedd wedi ei nodi yn Bil Addysg, mai dim ond un canran fydd i bawb, ac o ganlyniad mae'n system lot fwy syml.

7) Cwestiwn y Cynghorydd Jina Gwyrfa

Deallaf fod newidiad nid ansylweddol ar y gweill i'r Ffurflen gofrestru am dŷ cymdeithasol, sy'n golygu na fydd darpar denantiaid yn gallu nodi lle maent yn dymuno byw. Beth yw goblygiadau'r newid? A yw hyn yn golygu troi cefn ar hawl pobl bregus i ddewis trigfan, ac a yw yn troi cefn ar Bolisi 'lleol' Gwynedd?

Ateb – Aelod Cabinet Tai ac Eiddo, Y Cyngorydd Paul Rowlinson

Nid oes unrhyw fwriad i newid y ffurflen gais mewn ffordd na fydd darpar denantiaid yn gallu nodi lle maent yn dymuno byw. Er bod mân addasiad wedi'i wneud i'r ffurflen gais yn ddiweddar i ofyn i unigolion roi tic yn erbyn lleoliad(au) y dymunent fyw (yn hytrach na'u rhifo), nid oes unrhyw newidiadau pellach ar y gweill. Mae'r ffurflen i'w gweld ar wefan y Cyngor ac fe welwch fod cwestiwn 15 yn gofyn i ddarpar denantiaid nodi lle maent yn dymuno byw. Mae ein polisi gosod tai hefyd i'w weld ar y wefan ac nid yw wedi newid o gwbl.

Cwestiwn Atodol Y Cyngorydd Jina Gwyrfa

Hoffwn ymddiheuro os cam ddeall, falch gweld cyfle i nodi ardaloedd. Ond mater o farn yw man addasiad yw cau'r hawl i nodi ble ma rhywun yn dymuno byw, o roi heibio'r drefn o rifo, sef blaenoriaethu, heb unrhyw ymgyhoriad a'r cyhoedd na chyd-aelodau'r Cyngor, mae data pwysig yn mynd ar goll. Data sy'n rhoi darlun o'r gwir angen am dai cymdeithasol ymhob lle. Mae'n ymddangos fel bod yr Adran Tai yn gweithio'n groes i'r Adran Gynllunio, achos heb ddata sut mae modd adnabod lle sydd angen datblygu a ble nad oes angen am dai. Sut mae modd adnabod yr angen go iawn?

Ateb – Aelod Cabinet Tai ac Eiddo, Y Cyngorydd Paul Rowlinson

Cadarnhau fod ymgeiswyr yn parhau i nodi'r ardaloedd maent yn awyddus i fyw ynddynt, gan fod hyn yn hanfodol i wybod. Eglurwyd nad oes awydd i newid hynny. Roedd y ffurflen gais blaenorol yn gofyn i bobl flaenoriaethu, ond roedd pobl yn aml yn anwybyddu cyfarwyddyd ac yn rhoi tic yn ymyl lleoliadau ble roeddent eisiau byw. Mi fuasai'r wybodaeth yn gallu bod yn fuddiol, ond cynifer yn anwybyddu roedd y wybodaeth ddim yn gadarn ac felly yn methu bod yn sail i bolisi. Doedd y wybodaeth am ddewisiadau dim yn chware rhan yn y broses o osod eiddo, a dyna sy bwysicaf. Os parhau, camarwain pobl, arwain pobl i feddwl mwy tebygol o gael eiddo yn yr ardal ble oeddent wedi ei flaenoriaethu, nad oedd yn wir o gwbl. Ffurflen yn annog pobl i nodi ble maent yn awyddus i roi ynddi, felly gwybodaeth yn rhoi gwybodaeth ystyriol a pendant am ble mae'r angen ac yn cyfoethogi'r cynlluniau am dai yn y dyfodol.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR SAFONAU 2024/25

Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau'r adroddiad, gan ddiolchwyd am y cyfle i'w gyflwyno. Mynegodd fod y flwyddyn wedi bod yn un llwyddiannus iawn i'r pwyllgor. Diolchwyd i'r holl aelodau am gadw safonau, ac yn benodol i'r tri arweinydd gwleidyddol am weithio mor agos gyda'r Swyddog Monitro. Nodwyd diolch yn ogystal i'r cyn-arweinydd am ei waith yn ystod ei gyfnod yn y swydd.

Amlygwyd nad oes un achos wedi mynd o flaen y pwyllgor a gobeithir y bydd hyn yn parhau i'r flwyddyn nesaf. Tynnwyd sylw at nifer o aelodau ddim yn mynychu hyfforddiant hanfodol, a nodwyd yr angen i Aelodau weithio gyda'r arweinyddion grwpiau i gwblhau'r hyfforddiant.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Diolchwyd i'r Cadeirydd am ei waith dros y flwyddyn ddiwethaf.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad.

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PENNAETH DEMOCRATIAETH 2024/25

Diolchwyd am y cyfle i gyflwyno'r adroddiad. Amlygwyd fod yr adroddiad wedi ei rhannu'n ddwy ran. Nodwyd fod y rhan gyntaf yn rhoi diweddariad ar beth sydd wedi digwydd yn y maes dros y flwyddyn, ynghyd ar newidiadau o ran staffio. Pwysleisiwyd fod y pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth wedi rhoi cryn sylw i'r maes hyfforddiant eleni, a bod yr adroddiad yn amlygu beth sydd wedi ei drafod ynghyd ac ychwanegiad pellach i'r hyfforddiant craidd.

Nodwyd fod lefel bodlonrwydd o waith y Tîm Democratiaeth wedi cynyddu ers llynedd, a rhoddwyd cydnabyddiaeth i waith y tîm o gefnogi dros 150 o gyfarfodydd. Eglurwyd fod gwaith helaeth wedi ei wneud er mwyn datblygu'r Cydbwyllgor Corfforedig y Gogledd er mwn sefydlu'r elfen ddemocratiaeth.

Amlygwyd blaenoriaethau am eleni, sef i ddechrau'r gwaith o baratoi ar gyfer Etholiad Mai 2027, o ran adolygu beth wnaethpwyd yn ystod etholiad 2022, ac i gyflwyno gwelliannau o ran y tymor nesaf. Tynnwyd sylw at yr angen i edrych a chreu cynllun moderneiddio'r systemau'r siambrau gan greu cynllun i'w gyflwyno fel cynllun busnes eleni.

Wrth drafod Hyfforddiant Aelodau, mynegwyd fod trafodaethau wedi eu cynnal yn y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth i gyflwyno wythfed maes craidd sef modiwr Trais yn erbyn Mercher, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol. Eglurwyd fod y modiwl hwn yn un mandadol i staff ac felly angen ei ehangu i aelodau.

Diolchwyd i staff y maes am eu gwaith caled.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Bu i Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ddiolch i'r Pennaeth ac i'r tîm am y gwaith maen nhw yn ei wneud, a diolchwyd i aelodau'r pwyllgor am eu gwaith.

Croesawyd yr hyfforddiant Trais yn erbyn Merched, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, gan ofyn am iddo gael ei gynnal mor fuan a bo modd.

Trafodwyd eitem Cwestiynau ar raglen y Cyngor, gyda rhai yn mynegi pryder am ei hyd gyda chynifer o gwestiynau i'w trafod. Penderfynwyd fod y mater hwn yn fater i'w drafod ymhellach yn y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth o ran y safbwynt cyfansoddiadol ac i edrych sut mae Cyngorau eraill yn ymdrin â'r mater.

Holwyd o ran diweddaru'r siambrau a datblygiadau technegol fod angen ymestyn y ddarpariaeth a'r diweddariad tu hwnt i Gaernarfon ac i leoliadau'r Cyngor ar draws y sir.

PENDERFYNWYD

1. Dderbyn yr adroddiad
2. Sefydlu 8fed maes hyfforddiant craidd ar gyfer Aelodau Etholedig, sef "Trais yn Erbyn Menywod. Cam-drin Domestig a thrais rhywiol" yn unol ag argymhellid y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth.

9. PARTNERIAETH PENSIWN CYMRU - GWEITHREDU CYNLLUN BUSNES 'ADDAS I'R DYFODOL'.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Cyng. Elin Hywel, Cadeirydd y Pwyllgor Pensiynau. Eglurwyd fod yr eitem hon yn un sydd wedi ei thrafod dros y misoedd diwethaf. Diolchwyd am y swyddogion am eu gwaith diddiwedd ar y cynllun hwn. Pwysleisiwyd mai hwn, yng ngolwg y Pwyllgor, yw'r opsiwn gorau sydd yn cyrraedd yr anghenion sydd wedi ei nodi gan Lywodraeth y DU.

Eglurwyd mai Cyngor Gwynedd yw'r awdurdod gweinyddol ar gyfer Cronfa Bensiwn Gwynedd, a olygai ei fod yn gweinyddu pensiynau ar gyfer dros 50,000 o aelodau, bron i 50 o gyflogwyr a £3.2 biliwn o asedau. Mynegwyd fod y Gronfa Bensiwn wedi bod yn cydweithio ers 2017 gyda'r wyth gronfa Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yng Nghymru, a hynny drwy gytundeb rhyng-awdurdod a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn yn ôl ym Mawrth 2017, sef y pwl a sefydlwyd sef Partneriaeth Pensiwn Cymru.

Nodwyd fod oddeutu £25biliwn o asedau dan reolaeth y Pwl, a cheir manteision drwy arbedion cost, gwella cyfleoedd buddsoddi, gwella perfformiad a chynyddu cyd-weithio a llywodraethu ar draws Cymru. Eglurwyd fod hyn wedi gweithio yn dda i Wynedd, gyda 85% o gronfa Bensiwn Gwynedd wedi ei bwlio, fod y cydweithio wedi bod yn fanteisiol iawn i'r gronfa.

Ers Hydref 2023, nodwyd fod y Llywodraeth wedi bod yn adolygu trefniadau buddsoddi Cynlluniau Pensiwn Llywodraeth Leol yng Nghymru a Lloegr. Mynegwyd fod ymgyhoriad cychwynnol wedi ei gynnal, ac yn ddiweddar fod y Bil Pensiynau wedi ei gyhoeddi. Tynnwyd sylw at y model gweithredu sy'n ddisgwyliedig a fydd yn bodloni'r safonau a nodwyd.

Eglurwyd yr angen olaf, sef i sefydlu cwmni rheoli buddsoddiadau, sydd dan sylw heddiw. Nodwyd fod Partneriaeth Pensiwn Cymru yn bwriadu sefydlu cwmni rheoli buddsoddiadau ar wahân ("IM Co") sydd wedi ei rheoleiddio gan yr FCA yn unol â meini prawf y Llywodraeth, mae'r prosiect yma wedi ei alw yn 'Prosiect yr Wyddfa' gan Bartneriaeth Pensiwn Cymru.

Esboniwyd fod y penderfyniad i adeiladu cwmni rheoli buddsoddiadau ("IM Co") ar gyfer Partneriaeth Pensiwn Cymru yn cynnig cyfle unigryw i sefydlu canolfan o arbenigedd mewn buddsoddiadau CPLIL yng Nghymru. Paratôdd Partneriaeth Pensiwn Cymru achos busnes cryf i'r Llywodraeth ym mis Chwefror 2025, a derbyniwyd llythyr o gefnogaeth i'r Achos Busnes yn Ebrill 2025.

Bydd angen cyflwyno elfennau newydd yn y strwythur llywodraethu, yn cynnwys Bwrdd Cyfrandalwyr gyda chynrychiolaeth o'r holl awdurdodau gweinyddol. Yn y tymor canolig a hir, nodwyd fod y PPC yn gobeithio darparu buddion ariannol a fydd yn uwch na chostau'r model gweithredol. Nid oes costau trosglwyddo buddsoddiadau ond amcangyfrif bydd cost y model newydd oddeutu £5-£5.5m - costau'r Gronfa ac nid y Cyngor. Nodwyd y penderfyniad.

Rhodddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Mynegwyd o'r ddau gynnig sydd wedi ei nodi gan Lywodraeth y DU, mai hwn yw'r opsiwn gorau. Nodwyd fod hyn yn cadw rheolaeth o fewn Cymru ac felly yn cadw'r rheolaeth o fewn Llywodraethau Lleol Cymru. Ynghyd a sicrhau fod y penderfyniadau yn sicrhau ei fod yn gwarchod buddion Cymru ynghyd a sicrhau fod y Gymraeg yn cael ei defnyddio fel iaith fusnes ac yn ei gadw yn fyw.

Amlygwyd pryder o fynd i mewn i hwn gyda risgiau os Awdurdodau eraill yn mynd i'r wal yn ariannol, yn benodol gan fod Cyngor Gwynedd wedi bod mor dda yn gwneud y gwaith hwn. Eglurwyd fod y rhain yn bwyntiau sydd wedi eu codi fel Pwyllgor. Mynegwyd fod rhai pethau i'w cofio sef fod 85% o fuddsoddiadau wedi pwlio yn barod efo Pwyllgor Pensiynau Cymru ac felly cynnal y gwaith da sydd wedi ei wneud sydd yn digwydd yw yn hytrach na ehangu ymhellach.

Pwysleisiwyd fod y Pwl yng Nghymru yn cael ei weld y Pwl sy'n arwain ar y gwaith ac yn llwyddiant ysgubol ac mi fuasai pwl o Loegr yn awyddus iawn i ymuno. Ond eglurwyd fod ei gadw yng Nghymru yn sicrhau'r elfen Gymreig.

PENDERFYNWYD

1. **Nodi Achos busnes Partneriaeth Pensiwn Cymru Addas i'r Dyfodol (Atodiad 3, Atodiad 4 ac adran 4 o'r adroddiad)**
2. **Cymeradwyo ffurfio endid corfforaethol sy'n berchnogaeth lwyr i Awdurdodau Gweinyddu PPC a fydd yn cael ei adnabod yn Gwmni Rheoli Buddsoddi PPC (IMCo.) a'r holl gamau eraill sy'n angenrheidiol i gyflwyno cais i'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (FCA) ar gyfer awdurdodi'r cwmni gan gynnwys ond heb fod yn gyfyngedig i ddewis a recriwtio Swyddogaethau Uwch Reolwyr (SMF) fel sy'n ofynnol gan yr FCA a pharatoi a chyflwyno'r cais i'r FCA. (Adran 5 o'r adroddiad)**
3. **Cymeradwyo Cynllun Busnes a chyllideb ddiwygiedig PPC 2025/28 sy'n cynnwys costau dylunio/galluogi ar gyfer Prosiect yr Wyddfa (Atodiad 5 ac Adran 6 o'r adroddiad)**
4. **Dirprwyo'r hawl i'r Swyddog Adran 151 mewn ymgynghoriad â Chadeirydd y Pwyllgor Pensiynau i fwrw ymlaen gyda Phrosiect Wyddfa gydag Awdurdodau Gweinyddu PPC yn unol ag amserlen y Llywodraeth o fewn y gyllideb gymeradwy.**
5. **Dirprwyo cymeradwyaeth derfynol y ddogfennaeth ffurfiol derfynol sy'n ofynnol ar gyfer gweithredu'r Cwmni Rheoli Buddsoddi, a ddisgrifir fel 'Mynd yn Fyw' fel yr amlinellir yn Adran 7 o'r adroddiad, i'r Pwyllgor Pensiynau i roi effaith i Achos Busnes PPC Addas i'r Dyfodol.**

10. ARGYMHELLIAD PANEL CYFWELD - PENODI AELODAU LLEYG O'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng. Anne Lloyd Jones yn absenoldeb Cadeirydd y panel cyfweld. Mynegwyd fod angen i benodi 3 o Aelodau Lleyg i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac roedd 3 o aelodau ar y panel cyfweld - Cadeirydd y Cyngor, Yr Aelod Cabinet dros Gyllid a Chadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth.

Bu i bedwar unigolyn gael ei gyfweld, ac ar ôl ystyried yn ofalus a thrylwyr nodwyd fod tri wedi cyrraedd y meini prawf. O ganlyniad gofynnwyd i benodi Dr Peter Barnes, Mr Dewi Lewis a Mr Paul Millar-Mills fel aelodau o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am y 5 mlynedd nesaf.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Mynegwyd anffodlonrwydd o ran balans rhyw o blith yr aelodau lleyg. Nodwyd o 18 aelod yn etholedig ac yn lleyg mai dim ond 4 merch sydd ddim yn rhoi adlewyrchiad deg o gymdeithas. Gofynnwyd a oes modd gneued mwy o ymdrech i ddenu merched. Bu i'r Pennaeth Cyllid nodi nad yw'r pwyllgor, ers newid i fod a 6 aelod lleyg yn ôl yn 2022, erioed wedi cael aelodaeth lleyg lawn. Pwysleisiwyd nad oes modd i'r pwyllgor reoli pwy sy'n ymgeisio i fod yn aelod lleyg, ond pwysleisiwyd fod yr adran dros y blynyddoedd wedi trio pob math o ffyrdd i ddenu aelodau, ond pwysleisiwyd ei fod wedi bod yn broses gywir a bod bob cais wedi cael sylw teg.

Holwyd pa fath o archwiliadau a geirda sydd ei angen wrth ymgeisio a ydi'r aelodau yn cael chwiliadau trylwyr o'i cefndir a beth maent wedi ei gyflawni. Eglurwyd fod y penodiadau yn ddarostyngedig i dderbyn tystlythyrau derbynol a fydd yn cael ei derbyn dros yr wythnosau nesaf.

PENDERFYNWYD Penodi Dr Peter Barnes, Mr Dewi Lewis a Mr Paul Millar-Mills fel Aelodau Lleyg o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio am y 5 mlynedd nesaf yn ddarostyngedig i dderbyn geirda derbyniol.

14. RHYBUDDION O GYNNIG

- (A) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Rhys Tudur o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

O ystyried y shifft iaith a welwyd yng Ngwynedd o gyfrifiad i gyfrifiad, mae'r Cyngor hwn yn croesawu ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion y Comisiwn Cymunedau Cymraeg ac yn galw ar y Llywodraeth i gyflwyno ar fyrder, fesurau'n rhoi grymoedd a chyllid i awdurdodau lleol wrthweithio shifft iaith.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Ei fod yn drobwynt i'r iaith fod y Llywodraeth yn awyddus i ddynodi ardaloedd ble mae'r Gymraeg yn iaith o ddydd i ddydd.
- Mynegwyd fod y Comisiwn Cymunedau Cymraeg wedi gwneud nifer o argymhellion, a bod ardaloedd ble mae dros 40% o bobl yn siarad Cymraeg eu bod yn cael ei nodi fel ardaloedd arwyddocaol ieithyddol. Eglurwyd y buasai Gwynedd gyfan yn cael ei nodi o dan y safon hon.
- Pwysleiswyd y buasai ardaloedd nad oeddent yn cyrraedd y lefel canran yn gallu cael ei dynodi yn ogystal â fwasai yn rhoi statws i rai lleoliadau.
- Y buasai'n gosod sail gyfreithio gref i'r iaith ffynnu.
- Ardaloedd yma wedi ei nodi Gwlad y Basg sydd wedi gwneud cynnydd yn nifer yr ardaloedd yma.
- Gwynedd gyda'r nifer uchaf o ardaloedd dynodedig gyda nifer o leoliadau gyda dros 70% yn siarad yr iaith o ddydd i ddydd, dim ond un lleoliad arall drwy Gymru tu hwnt i Wynedd.
- Llywodraeth wedi datgan eu cefnogaeth mewn egwyddor, ond galwyd ar y Llywodraeth i weithredu mewn gweithredoedd cyn yr etholiad.

Mynegwyd cefnogaeth i'r cynnig gan nodi'r yr angen i roi pethau ar waith ac i sicrhau fod pawb yn gallu ac yn cael y cyfle i fyw eu bywyd ac i weithio drwy'r Gymraeg.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Mae'r Cyngor hwn yn croesawu ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion y Comisiwn Cymunedau Cymraeg ac yn galw ar y Llywodraeth i gyflwyno ar fyrder, fesurau'n rhoi grymoedd a chyllid i awdurdodau lleol wrthweithio shifft iaith.

- (B) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Gwynfor Owen o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Yn sgil y datguddiad bod gwelliannau i'r rheilffordd rhwng Rhydychen a Caergrawnt wedi cael eu newid o fod yn gynllun ar gyfer Lloegr i fod yn gynllun ar gyfer Lloegr a Chymru, a hefyd yn sgil yr arian pitw a gyhoeddwyd yn adolygiad gwariant Llywodraeth San Steffan o £450m dros 10 mlynedd, mae Cyngor Gwynedd yn galw ar Lywodraeth Cymru i fynnu bod Rhwydwaith Rheilffyrdd Cymru yn ei chyfanrwydd yn cael ei datganoli i Gymru ar fyrder. Mae'r Cyngor yma o'r farn bod Gwynedd a Chymru yn colli allan yn sylweddol ar fuddsoddiad wrth fod ynghlwm i Loegr ar y materion yma. Credwn y dylai Cymru gael yr un hawliau ag sydd gan Yr Alban a Gogledd Iwerddon.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w chynnig, gan nodi:-

- Nad oedd yn derbyn fod rheilffyrdd Cymru yn rhan o gyfundrefn rheilffyrdd Lloegr a Chymru, ac o ganlyniad yn talu am gostau diweddarau llinellau rheilffordd yn Lloegr, sy'n costio miliynau tra mae Cymru yn derbyn 0.5m dros gyfnod o 10 mlynedd.

- Mynegwyd fod Lywodraeth San Steffan yn nodi mai hyn ofynnwyd amdano yng Nghymru gyda'r Gweinidog yn nodi y bydd yn gwella cysylltiad Cymru a Lerpwl a Manceinion
- Pwysleiswyd fod rheilffyrdd yng Nghymru wedi cael ei danariannu ers degawdau ac am gael ei dan gyllido am y blynyddoedd i ddod.
- Amlygwyd fod toriadau wedi taro Gwynedd gyda thoriadau i drenau Rheilffordd y Cambrian yn enghraifft amlwg.
- Mynegwyd fod y gyfundrefn yn newid, i reilffyrdd gael ei ddatganoli, i Gymru dderbyn yr arian maent yn ddyletswydd er mwyn sicrhau'r gwelliannau sydd angen ei wneud i wneud y rheilffordd yn deilwng i'r wlad.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Yn sgil y datguddiad bod gwelliannau i'r rheilffordd rhwng Rhydychen a Caergrawnt wedi cael eu newid o fod yn gynllun ar gyfer Lloegr i fod yn gynllun ar gyfer Lloegr a Chymru, a hefyd yn sgil yr arian pitw a gyhoeddwyd yn adolygiad gwariant Llywodraeth San Steffan o £450m dros 10 mlynedd, mae Cyngor Gwynedd yn galw ar Lywodraeth Cymru i fynnu bod Rhwydwaith Rheilffyrdd Cymru yn ei chyfanrwydd yn cael ei datganoli i Gymru ar fyrder. Mae'r Cyngor yma o'r farn bod Gwynedd a Chymru yn colli allan yn sylweddol ar fuddsoddiad wrth fod ynghlwm i Loegr ar y materion yma. Credwn y dylai Cymru gael yr un hawliau ag sydd gan Yr Alban a Gogledd Iwerddon.

- (C) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Jina Gwyrfaï o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd:-

Wrth ystyried

- a) bod Amaeth yn un o brif ddiwydiannau Cymru, a bod canran uchel o economi Gwynedd yn gysylltiedig â'r byd amaethyddiaeth.
- b) bod sefydlogrwydd y fferm deuluol yn gyfraniad hollbwysig ac amhrisiadwy at gadw'r iaith Gymraeg yn ein cymunedau Cymraeg
- c) bod y diwydiant amaeth yng Nghymru ar hyn o bryd yn gallu cyfrannu'n o lew at stoc bwyd y 'Deyrnas Unedig' mewn oes o ansicrwydd cynyddol, ond bod y stoc yn isel

Noda'r Cyngor, gyda thristwch mai bygythiad yw'r Ddeddf Treth Etifeddiaeth i'r uned ffermio draddodiadol, i economi'r wlad ac i gefn gwlad Cymru, yn enwedig i'r ardaloedd Cymraeg. (Mae'n hysbys bod o leiaf dau ffermwr wedi cyflawni hunanladdiad ers pasio'r Ddeddf a bod teuluoedd a gweithwyr a busnesau lleol cysylltiedig yn wynebu chwalfa os daw'r Ddeddf i rym yn 2026.)

Galwaf felly ar Gyngor Gwynedd i bwysu ar Lywodraeth Cymru i weithredu trwy:-

- i. bwysu ar Lywodraeth San Steffan i gydnabod bod y diwydiant ffermio yn hollbwysig i strategaeth diogelwch y DU, ac i eithrio ffermydd teuluol sy'n cynhyrchu bwyd o'r dreth newydd pan ddaw i rym.
- ii. erfyn ar Lywodraeth Cymru i gomisiynu ymchwil i asesu effaith y Ddeddf ar economi Cymru a chymunedau Cymraeg; hefyd i weithredu mesurau lliniarol digonol er mwyn diogelu'r diwydiant amaeth sydd mor allweddol i ddyfodol cymunedau cefn gwlad ein gwlad.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w gynnig, gan nodi:-

- Ateb i gynnig yn ôl ym mis Rhagfyr wedi bod yn anfoddhaol, gyda dim cynlluniau wedi cael arfaeth
- Fod 75% ffermydd am gael eu heffeithio yn andwyol gyda'r dreth yma, ac am greu llanast llwyr.
- Fod Arolwg Amaeth Prifysgol Aberystwyth wedi amlygu incwm gros fferm deuluol oddeutu 0.5% o werth y fferm. Ond gwerth y fferm sydd am gael ei drethu, ac felly mae'r bygythiad yn un anferthol.
- Amlygwyd fod buddsoddiadau wedi lleihau mewn ffermydd ers cyhoeddi'r dreth yma sy'n amlygu dim hyder yn y cynllun.

- Problemau lechyd Meddwl wedi cynyddu yn enwedig mewn fferiwyd hŷn, oherwydd poen meddwl enfawr o feddwl am ddyfodol eu ffermydd.
- Cyswllt a chymunedau Cymreig yn amlwg, gyda 43% o weithwyr fferm yn siaradwyr Cymraeg dros Gymru gyda niferoedd yn uwch yng Ngwynedd. Amlygu fod y dreth yn fygythiad i'r iaith ac i ddiwylliant Cymreig mewn cymunedau.
- Cynhyrchu bwyd yw pwrpas ffermydd a dyna pam mae wedi ei gadw allan o dreth etifeddiaeth yn hanesyddol, ond o'i gymharu â'r 80au mae canran y bwyd sy'n dod o ffermydd wedi lleihau i 54% ac o ganlyniad mae prisiau bwyd wedi cynyddu. Angen ehangu ffermydd sydd ei angen yn economaidd ac yn amgylcheddol.

Mynegwyd cefnogaeth i'r cynnig gan aelodau gan amlygu'r pwyntiau isod:

- Llywodraeth ddim dirnad effaith hyn, a ddim yn gweld bod yr arian yn y tir ac nid yn y banc. Mae ffermydd ynghlwm ar pridd ac nid oed dim un alwedigaeth sydd wedi gwreiddio gymaint mewn cymunedau.
- Eglurwyd fod y Llywodraeth yn cyfyngu'r dreth i dros £3miliwn, sydd yn swnio fel ffigwr uchel ond yn ddim os yn ystyried gwerth tir.
- Posibiliadau y bydd ffermydd yn cael ei gwerthu er mwyn cyfarch y dreth, ac yn golygu cael ei gwerthu i gwmnïau mawr heb ddim cysylltiadau a'r cymunedau a fydd yn arwain ar effaith andwyol ar gymunedau.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-

Wrth ystyried

- a) bod Amaeth yn un o brif ddiwydiannau Cymru, a bod canran uchel o economi Gwynedd yn gysylltiedig â'r byd amaethyddiaeth.
- b) bod sefydlogrwydd y fferm deuluol yn gyfraniad hollbwysig ac amhrisiadwy at gadw'r iaith Gymraeg yn ein cymunedau Cymraeg
- c) bod y diwydiant amaeth yng Nghymru ar hyn o bryd yn gallu cyfrannu'n o lew at stoc bwyd y 'Deyrnas Unedig' mewn oes o ansicrwydd cynyddol, ond bod y stoc yn isel

Noda'r Cyngor, gyda thristwch mai bygythiad yw'r Ddeddf Treth Etifeddiaeth i'r uned ffermio draddodiadol, i economi'r wlad ac i gefn gwlad Cymru, yn enwedig i'r ardaloedd Cymraeg. (Mae'n hysbys bod o leiaf dau ffermwr wedi cyflawni hunanladdiad ers pasio'r Ddeddf a bod teuluoedd a gweithwyr a busnesau lleol cysylltiedig yn wynebu chwalfa os daw y Ddeddf i rym yn 2026.)

Galwaf felly ar Gyngor Gwynedd i bwysu ar Lywodraeth Cymru i weithredu trwy:-

- i. bwysu ar Lywodraeth San Steffan i gydnabod bod y diwydiant ffermio yn hollbwysig i strategaeth diogelwch y DU, ac i eithrio ffermydd teuluol sy'n cynhyrchu bwyd o'r dreth newydd pan ddaw i rym.
- ii. erfyn ar Lywodraeth Cymru i gomisiynu ymchwil i asesu effaith y Ddeddf ar economi Cymru a chymunedau Cymraeg; hefyd i weithredu mesurau lliniarol digonol er mwyn diogelu'r diwydiant amaeth sydd mor allweddol i ddyfodol cymunedau cefn gwlad ein gwlad.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.30yp a daeth i ben am 4.30yp.

CADEIRYDD